

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu

Протојереј Георгије Флоровски

ЕВХАРИСТИЈА И САБОРНОСТ

*"Нико да не рида због сиромаштва,
јер се јави свеопште Царство..."*
(Из ускршњег слова оглашенима)

I

Света Евхаристија савшава се у спомен на Христа. И, пре свега, у спомен на Тајну Вечеру, када је Господ установио и први свршио најсветију Тајну Новог Завета са Својим ученицима, заповедивши им: "Ово чините у мој спомен"... Али то није само спомен. Људи се сећају нечега што је било и што је прошло, нечега што се десило и чега више нема. А Тајна Вечера није савшена само једанпут, него се тајанствено продужава до краја векова - "док не дође"... То ми исповедамо сваки пут, приступајући евхаристијској Чаши: "Прими ме данас, Сине Божији, за причасника Тајне Вечере Своје"... Продужава се, а не понавља се. Јер једна је жртва, једно приношење, један је Јереј, "Онај који приноси и који се приноси"... И овде предстоји исти тај Христос; Онај који је приправио ону трпезу, исти је Онај Који приправља и ову сада", говори Златоуст. И додаје: "Та трпеза, за време чијег је трајања била установљена Тајна, ничим није пунија од било које након ње, јер је и данас као и онда Он тај Који савшава и предаје све".

У томе се открива тајна саборности, Тајна Цркве. Апостол тајанствено говори о Цркви, као о "пуноти" или "испуњењу" Христовом. И Златоусти је објаснио да "пунота" значи допуњење - Црква је неко испуњење Христа, који је Глава када је савшено Тело"... "Тело Христово, Црква, настаје, испуњава се у времену. На сличан начин и свака Евхаристија је испуњење Тајне Вечере, њено оприсутнење (остварење - *нап. прев.*) и раскривање у свету и времену. Свака евхаристијска служба је свецело изображена једне велике Евхаристије, коју је Спаситељ савршио на Тајној Вечери у предвечерје Својих добровољних страдања. Као што је говорио Златоусти, свака Евхаристија је свецела Жртва - "њу приносимо и ми сада", принету онда, њу, која никада не сиромашти (= не престаје, не троши се, не оскудева, не прекида се). Свагда и свуда једини је Христос, "и тамо свецели, и овде свецели"...

Као вечни Првосвештеник, Спаситељ "за нас непрестано савшава ову службу", говори продорни (проницљиви) византијски литургичар Николај Кавасила. Не као да Он поново силази на земљу и ваплоти се или усељава у освештане Дарове - "не као да вазнето Тело низлази с неба"... И при Свом Вазнесењу Христос, Који од тада седи с десне стране Оца, не одваја се од земље и "неодступно обитава" у Цркви Својој. Како је говорио Златоусти, "Христос је своју плот и нама оставио, и са њом се вазнео". Смисао страшног и неисповедивог (неизрецивог) евхаристијског претварања је у томе да се тајанственим дејством Светог Духа, Који се у свет шаље од Оца преко Сина, неизречено испуњава пречисто Тело Христово. У томе и јесте тајна. Не понавља се жртва, не понавља се заклање... "Та жртва", говори Кавасила о Евхаристији, "... савшава се не кроз заклање Агнеца у том часу, већ кроз претварање (преизмењивање) хлеба у закланог Агнеца. По сили молитвеног призивања Цркве наиласком (наитијем) Духа предложени дарови се освештавају. - Његовом благодатном силом они се изузимају из трулежног кружева

природног живота. Часни Дарови примају се на наднебесни Жртвеник Божији и постају истинско Тело и Крв Христова. Кроз ово се они усвајају (улазе) у јединство Ипостаси Бога Логоса. То је - Тело Богочовеково, рођено од Дјеве, пострадао, васкрсло, вознесено, прослављено. То је - Сам Христос - Кога познајемо у две несливене природе"...

"На почетку, Он је рекао: да производи земља биље и траву" (види књ. Постања), објашњава Дамаскин, "и ево до сада она, након што је ороси киша производи своје растиње, побуђена и укрепљена божанственом заповешћу. Тако је и овде Бог рекао: "Ово је Тело моје и ово је Крв Моја, и ово чините за Мој спомен, и по његовој свесилној заповести тако и бива, док Он не дође... И кроз призивање (епиклезу - *нап. прев.*) јавља се и киша ради тог новог земљоделства - осењујућа сила Духа Светога".

То "ново земљоделство", по смелом Дамаскиновом изразу, јесте нека космичка тајна, освештавање природе - преображење и предпочетак оне наилазеће и велике обнове, када ће Бог бити све у свему. То је - почетак новог неба и нове земље. У Светој Евхаристији земља већ овде постаје небо: "Јер је сада на земљи могуће видети Тело Цара Небеса", примећује Златоусти. Међутим, то није самодовољно физичко, природно чудо, није само преобраћење (преизмењење) вештаства (тварности). Јер се евхаристијско чудо савршава човека ради и савршава се кроз човечанску природу Ваплоћенога Слова (Логоса). Евхаристија је "лек бесмртности", по изразу још светог Игњатија Антиохијског - "лек живота, лек нетрулежности". То је нетрулежива и бесмртна храна човека. Евхаристија се савршава ради окушања. И то је, пре свега, Трпеза. И примајући телесно Евхаристијске Дарове ми се најдубље сједињујемо са Христом, са Христом - Богочовеком. Јер је Плот Господња, одуховљена и жива кроз јединство Ипостаси Ваплоћенога Логоса, већ обожена, јер је "Тело Бога над свима постојећег", по Златоустовом изразу. По сили неизмењивог и неразделног јединства двеју природа у Лицу Богочовека, кроз евхаристијско кушање, кроз "преизмењивање тела и крви", како се изражава Дамаскин, "ми постајемо причасници Исусовог Божанства". И за телесно-духовно биће, каквим је човек створен, нема другог пута и начина за сједињење са Богом - како је то открио Сам Господ (Јн. 6, 53).

Саздајући Цркву Своју, у тајанственом предухитравању Својих спасоносних страдања, Господ на Тајној Вечери установљава најсветију Тајну Новог Завета, и открива ученицима да је то Тајна јединства и љубави. О љубави учи и назива Спаситељ Своје Апостоле те ноћи. И говори о љубави као о сили сједињавајућој. Он о Себи говори као о Новом и Другом Адаму - као Нови Адам, Господ је Пут за људе, који у Њему и кроз Њега прилазе Оцу. И тајанствени Дом Очев, у коме су обитељи многе, то је - Сам Господ, у чијем се Телу, Цркви, они који у Њега верују благодатном силом љубави сједињују у тајанственој сателесности с Њим и између себе. И сједињују се кроз тајну Тела и Крви - по самој Његовој речи: "Који једе Тело моје и пије Крв моју у мени пребива и ја у њему" (Јн. 6,50). Апостолско учење о Цркви као Телу Христовом, предаје пре свега литургијско искуство, и изражава евхаристијску стварност. "Јер је један Хљеб, једно смо Тијело многи, пошто се сви од једнога Хлеба причешћујемо" (1. Кор. 10,17). Златоусти објашњава: "Ми смо - само то Тело. Јер шта је Хлеб? Тело Христово... Не много тела, но једно Тело"...

У светој Евхаристији верујући постају Тело Христово. И зато је Евхаристија Тајна Цркве, "Тајна сабрања", "Тајна општења" (заједницења). Евхаристијско општење није само духовно или морално јединство, не само јединство доживљаја, воље и осећања. То је реално и онтолошко јединство, остварење (осуштављење) једног органског живота у Христу. Сам образ (лик, икона) Тела указује на непрекидност живота. У верујућима се, по сили и мери њиховог сједињења са Христом, открива јединствен богочовечански живот у општењу Тајни, у јединству животворнога Духа. Древни Оци нису се колебали да говоре о "природном" и "физичком" општењу; реалистички су објаснили јеванђелску икону Лозе виноградне. "Сателеснима и једнокрвнима Христу" назива причаснике евхаристијске Чаше Св. Кирило Јерусалимски. "У јединственом своме Телу", говори Св. Кирило Јерусалимски, "посредством тајанственог благослова Христос верујуће чини Својим сателесницима и сателесницима једних другима, "да бисмо и ми сами улазили и мешали се у јединство са Богом и међу собом, мада се сваки од нас од другог душом и телом одваја у посебну личност"... "Ради тога се Он помешао са нама и Своје Тело растворио у нама", говори Златоусти, "да бисмо саставили нешто јединствено, као што је тело, које се сједињује с

главом. И то је знак најсилније љубави. Ја сам усхтео бити ваш брат. Ради вас сам узео удео у телу и крви. И то тело и крв, којим сам постао сакрвним са вама, ја вам опет дајем". У Евхаристији се руши (скида се, укида се) људска непробојност и искључивост. Верујући постају "удови" у Христу и кроз то - удови једни другима. Рађа се ново, католичанско човечанство - род хришћански... "Све је - један Христос, као једно тело из многих удова", говори преп. Симеон.

Евхаристија је католичанска (саборна) тајна, тајна мира и љубави, и зато - тајна јединства. *Mysterium pacis et unitatis nostrae*, по изразу Блаженог Августина. То је Вечера љубави. Као што је доиста Вечера љубави била Тајна Вечера, када је Господ открио и показао ученицима "најпревасходнији пут" љубави савршено - по лику Његове љубави: "Као што ја вас љубих, да и ви љубите једни друге" (Јн. 13,34). И више од тога - по лику Тројичне љубави: "Као што Отац љуби Мене, и Ја љубим вас; останите у љубави Мојој" (Јн. 15, 19). Заповест љубави Господ узводи према тајни Тројичног јединства - јер та тајна јесте љубав: "И то је име Богу угодније од сваког другог имена", примећује Св. Григорије Богослов. Закључујући Своју опроштајну беседу Првосвештеничком молитвом Спаситељ се моли за сједињење и јединство верујућих у Њега: "Да сви једно буду, као Ти, Оче, што Си у Мени и Ја у Теби, да и они у Нама једно буду... Ја у њима и Ти у Мени, да буду усавршени у једно" (Јн 17, 21-23). За нас, раздвојене и одвојене, то сједињење по лику Тројице, једносуштне и нераздељиве, могуће је само у Христу, у Његовој љубави, у јединству Његовог Тела, у заједници Његове Чаше. У јединству католичанске (саборне) Цркве тајанствено се одражава Тројична јединосуштност, и по лику Тројичне јединосуштности и кружења Божанственог живота у мноштву верујућих бића једна душа и једно срце (уп. Дела ап. 4, 32). То своје јединство и саборност Црква препознаје и остварује (осуштаствљује, оприсутњује) пре свега у евхаристијском тајнодејству.

Може се рећи да Црква и јесте икона Пресвете Тројице, лик у твари - зато је и откривење Тројичности повезано са оснивањем Цркве. И евхаристијско заједничење (општење) јесте испуњење и врхунац црквеног јединства.

II

Евхаристијско тајнодејство је пре свега општа и саборна молитва. *Publica et communis oratio*, говорио је Св. Кипријан Картагински, - "и када се ми молимо, не молимо се само за једног, него за сав народ, зато што ми, сав народ, јесмо једно"... Молимо се за сав народ, и сав се народ моли... То се каже већ у спољашњем виду молитве: "Ми се молимо"... "Благодарствене молитве такође су заједничке", примећује Златоусти. Њих приноси тајнодејствујући свештенослужитељ, али их приноси од целог народа, од стране Цркве, од сабрања верника. Од лица Цркве, од стране лица целог црквеног народа приноси он свети узношење; и не моли се од себе но од народа - као што се од стране народа приносе и Дарови који леже у олтару. "Још Ти приносимо ову словесну и бескрвну службу, и просимо, и молимо и умољавамо: ниспошљи Духа Светога на нас и на предложена дарове ове"... И народ потврђује ово тајанствено мољење и призивање својим саопштавањем: "Теби певамо, Тебе благословимо, Теби благодаримо, Господе, и молимо Ти се, Боже наш"... То није пасивно саглашавање, није молитвена (мелодијска) пратња - то је сведочанство нераздељиве једнодушности и истоветности у молитви. Црква збори устима свештенослужитеља. Али само свештеник сме да узноси народну молитву јер је само он божанствено благодаћу одевен у право и смелост да говори за све. То право и тај дар он не добија од народа, но од Духа Светога, по поретку прејемственог свештеноначалија; али добија га ради народа, као неки хоровођа црквеног хора - има га као дар служења, као један од дарова у многоликости дарова црквених.

Молитвено "ми" не означава само број множине. Но то је, пре свега, духовно јединство предстојеће Цркве, нераздељива саборност молитвеног обраћања. "Ти си нам даровао опште и заједничке молитве", обраћа се Црква у једној од евхаристијских

молитава. Јер молитва верујућих мора бити "симфонијска", мора се приносити "једним устима и једним срцем". И то не тако што би се узајамно слагале појединачне личне и одвојене молитве, него тако, да би се чак и свака од састваних молитава ослободила личне ограничености, престала да буде само лична и постала општа и саборна. То јест, да се нико не би молио засебно, но управо као члан Цркве, осећајући и сазнајући себе као уд црквеног Тела. То је могуће у миру и љубави. Зато у литургијском чину позив на узајамну љубав и молитва целивања претходе молитви узношења: "Љубимо једни друге"... При томе се не подразумева немоћна и искључива људска љубав, преображава, добија онтолошку пуноту и реалност. Зато је могуће "волети ближње, као саме себе" тако је могуће волети само у Христу, кога поглед вере открива и у сваком ближњем, у "једном од ових најмањих", и само снагом жртвене љубави Христове. Та љубав не трпи ограничења и међе, не може и неће да буде резервисана, у себе затворена. Та љубав престаје да буде привезана за лично добро. И то је подобје љубави Христове, која никада не одсеца од своје пуноте. О томе Златоусти говори снажно, дајући објашњење молитви Господњој:

"Да буде воља Твоја како на Небесима тако и на земљи!" - то значи: као што на Небесима нема ни једног грешника, тако учини да ни на земљи нема ни једнога грешника; него у све, говоримо ми, укорени страх Твој и све људе учини Ангелима, макар они били наши непријатељи и супостати (противници)... С таквом љубављу треба приступити страшном евхаристијском тајнодејству. "Јер предстоји општа очишћавајућа жртва за сав свет", примећује Златоусти. И открило се опште Царство...

Постоји католичански (саборни) замах и смелост у литургијској молитви. "Још Ти приносимо ову словесну службу за сву васељену", моли се Црква. И литургијске прозбе обухватају сав свет, као да је тек добио благослов Божији. У молитвама Црква стреми ка поименичном набрајању читавог свог састава, оних прослављених и оних који су у немоћи, живих и мртвих. У том именовану свих ових за које црквени народ треба и хоће да се помоли, освештава се и утврђује начело личности. Евхаристијско именоване живих и умрлих означава утврђивање сваке индивидуалности у једном и саборном Телу Цркве. "И дај им место и обиталиште у Царству Твоме", по изразу древне александријске Литургије (τόπον και ροην). И ми просимо Бога да испуни нашу немоћ и празнине нашег памћења: "И оне, које ми не помену смо из незнања или из заборавља, или због мноштва имена. Сам помени, Боже, Ти који знаш узраст и позив свакога, и који знаш свакога од утробе матере његове"... И општом молитвом за "сваку душу хришћанску и за све умрле у нади васкрсења на живот вечни ми сведочимо и отврђујемо своју вољу за свеобухватну молитву, за молитву без изузетка. И мало тога, евхаристијска молитва с љубавном пажњом обухвата сву пуноту и сву сложеност животних положаја и стања, сву сложеност земаљске судбине. На сав живот призива се благослов и милост Божија, јер се све објумима и објумљено је љубављу Христовом. "Сам Ти буди све свима, погледај свакога и прозбу његову и дом и потребу његову"... Сав живот сагледава се у Христу. И Црква се моли: "Помени, Господе, оне који Ти принесоше дарове ове и оне, за које су, због којих су, ради којих су их привели. Помени, Господе, оне који плодове доносе и добро творе у светим Твојим Црквама, оне који се сећају убогих... Помени, Господе, оне који се налазе у пустињама, по горама, по пештерама и клисурама земаљским... Помени, Господе, најблагодестивије и благоверне царе... Помени свако начелство и власт... Помени народ на молитви, и оне који су одсутни по благословеним узроцима и помилуј и њих и нас по множини милости твоје: ризнице њихове напуни сваким добром, њихове супружничке везе сачувај у миру и једномислију, децу васпитај, младост упуту, утешу малодушне, расејане сабери, заблуделе обрати... ослободни оне које муче нечисти духови... Плови са онима који плове, путуј с путницима, буди заштитник удовицама, заштити сироте, избави заробљене, исцели болесне. Помени, Боже, оне којима се суди, оне у прогонству, у рудницима, оне у свакој бризи и нужди и беди и све који потребују велико милосрђе Твоје - и оне који нас воле и оне који нас мрзе, и оне који нама недостојнима наложише да се молимо за њих. И сав народ Твој, Господе Боже наш, помени и на све излиј богату Твоју милост"... Та се молитва произноси након освештавања Дарова, пред лицем самога Христа. И ово љубвено помињање завршава се прошењем једнодушности мира, за ми целога света. "Прекрати раздоре црквене, заустави метеже народа, разруши силом Светога Духа Свог јереси које су се појавиле. Све нас прими у Царство Твоје и, показавши нас као синове светлости и

синове дана, даруј нам мир Твој и љубав Твоју... И дај нам да једним устима и једним срцем славимо и певамо свечасно и великолепно име Твоје"... Тако се моли сав народ, и моли се за сав народ.

И то није само јединство молитве. У Евхаристији се невидиво, али и стварно открива пуноћа Цркве. Свака Литургија савшава се у вези са целом Црквом и не само од лица предстојећег народа (народа који се моли) већ и од лица целе Цркве - као што и пуномоћје (овлашћење) да тајно дејствује свештенослужитељ има по сили апостолског прејемства и самим тим од апостола и од целе Цркве, и у толико од самога Христа. Јер свака... "мала Црква" није само део, него и сабрани лик све Цркве, неодвојив од њеног јединства и пуноће. И зато у свакој Литургији тајанствено, но реално присуствује и саучествује читава Црква. Литургијско свештеностанство је Богојављење које се обнавља. И у Њему ми сагледавамо Богочовјека Христа, као Оснивача и Главу Цркве - и с Њим целу Цркву. У евхаристијској молитви Црква сагледава и сазнаје себе као једино и свецело Тело Христово. Спољашњи знак тог сагледаваног јединства јесу честице, које се у време Проскомидије полажу око Светог Агнеца, припремљеног ради освештања. "У овом божанственом виду и дејству свештене проскомидије", објашњава Симеон Солунски, "ми на неки начин видимо Самога Исуса, сагледавамо и Његову целу - једну Цркву. У средишту свега ми видимо Њега, истинску светлост, вечни живот... Јер сам Он присуствује овде под видом хлеба, у средини. Честицом са десне стране изображава се Мати Његова, а слева - Светитељи и Ангели, а испод - благочестиви сабор свих који у Њега повероваше. Велика је тајна овде... Бог међу људима и Бог међу боговима, који су обожење примили од Бога по природи истинитога, Који се ради нас ваплотио. Овде је будуће Царство и откривење Живота вечнога".

И то није само вид (образ, начин, лик), није само свештени симболизам. Литургијско помињање има тајнодејствену силу - зато се оно и савшава само за верне, за чланове Цркве (мада се Црква моли и за оне који су "напољу", за оне који су одступили и за оне који Бога не ишту, али - не у току светога Приношења). Јер, наставља Симеон Солунски, "честица принесена за било кога, лежећи близу Божанственога Хлеба у оно време у које се он свештеностанствује и претвара у Тело Христово, и сама у тај час постаје причесна освештања (удеоничи у освешћењу); и положена будући у Путир, она се сједињује с Крвљу. Зато и на душу за коју је принета, низводи благодат. Овде као да се збива духовно (мислено) приопштавање (причешћивање); и ако је човек побожан, или чак и ако је грешан али се покајао, то он на невидљив начин душом прима општење (заједницу) Духа... На тај начин у евхаристијском помињању се снажи (утврђује, ојачава, учвршћује) срастање верних у Христу. **То није магијско дејство, то је - дејство спасавајуће крсне благодати**, коју свако прима и усваја по мери чистоте и достојанства. Јер причешће Светим Тајнама **може бити и на осуду**. Само љубав човекова усваја љубав Бога Који силази. И Христос не даје Себе само онима који се телесно причешћују Тела и Крви Његове из руку свештенства. Кроз евхаристијско свештеностанство Он Себе даје и одсутнима - "како Он Сам зна". То и јесте **духовно или "мисаоно" приопштавање (причешћивање)**, које јесте у сједињењу са Богочовеком кроз Тело Његово, и у сједињењу не само телесном, но и душевном, и духовном. И обрнуто, свако сједињење с Христом јесте и неко причешћивање и самим тим додиривање (ступање у додир, прикосновение), Његовог пречистог и прослављенога Тела. Или "сваки покој душе и свака награда за врлину, и велика и мала", говори Кавасила, "није ништа друго до овај Хлеб и ова Чаша, којим се подједнако причешћује и род живих, и род мртвих, - сваки начином који му одговара". И на тај начин се у Евхаристији укида (уклања) међа смрти, граница смртног разлучења - уснули се сједињују, са живима у евхаристијском јединству, јединству Христове Трпезе. Евхаристијско помињање није само успомена (подсећање), - но је то и виђење, сагледања апостолског општења (заједницења) у Христу. Зато се и приноси молитва за све, што су се "том свештеном жртвом скупа сви - и Ангели, и Свети Људи, и сјединили се са Христом, и освештали се у Њему и кроз Њега се сједињују с нама", говори Симеон Солунски. И сваки пут, савшавајући евхаристијску службу, ми сагледавамо и преживљавамо то савршено јединство и молимо се у име свега призваног и спасеног човечанства. Молимо се као Цркве - моли се сва Црква.

Евхаристија је онтолошко открићење о Христу и о Цркви - о Христу у Цркви. "Тајне означавају Цркву", каже Кавасила, "јер она је Тело Христово, и удови понаособ (1. Кор. 12, 27)", и наставља, "а Црква се показује Тајнама не као симболима, него као што се срцем показују чланови, као корењем дрвећа гране, и по речи Господњој; као што се вином лозом открива чокот; јер овде није јединство само имена нити само сличност подобја, нити једнакост дела... кад би неко могао да види Цркву Христову у самом облику у коме је она сједињена са Христом и да учествује у Телу Његовом, онда је не би видео никако друкчије него као Тело Господње... Јер верници, кроз ту Крв већ живе животом у Христу, сједињени Истином са том Главом и обучени овим Телом.

Евхаристија је пре химна но молитва - одатле и само име "благодарење". Коначно, то је Голгота, и на Престолу лежи заклани Агнец, Тело које се ломи и Крв која се излива. Али, и Голгота је тајна Радости, а не страха, тајна Љубави и Славе... Сада се прослави Син Човечији (Јн. 13, 31). Иако по недостојности трептимо под Крстом, то трептимо, од побожног поштовања, запањени пред неисказивом пуноћом Божанствене Љубави, Јер је "почетак, средина и крај Крста Христовог - све иста Љубав Божија", говорио је Митрополит Филарет. Јер, где, Крстом дође радост целом свету... И у гресима својим дрхтимо, али се радујемо и песмопоје уносимо и певамо победничку песму, песму хвале и благодарења "за сва добра... за она која знамо и за она која не знамо, видива и невидива, која си нам учинио". У целој литургијској тајнодејству, у свим молитвословима звуче победнички и благодарствени тонови. То је улазак Цара Славе... Ми сазрцавамо и сећамо се не само Голготе, но и свега "што је учињено за нас - Крста, Гроба, тридневнога Васкрсења, узласка на Небеса, седења с десне стране, и Другога и славног доласка"... Ми сазрцавамо не само распетога и страдајућега Христа, но и Христа васкрслог, Христа отишавшег у надсветску славу. Начелника живота, Победника смрти.

По изразу Кавасилином, "све тајноводство је као некакво јединствено тело историје", "једини образ јединог Царства Спаситељевог". Евхаристија је вид целог Божанског Смотрења. Зато благодарствено спомињање обухвата сву пуноћу творевине, сву пуноћу дела Божанствене Премудрости и Љубави. Литургијско сагледање препуно је космичког патоса, јер је у Христу, у Ваплоћењу Логоса и у Васкрсењу Богочовека испуњено и завршено предвечно извољење Бога о свету. У Ваплоћењу Логоса савршило се освештање вештаства, и ми приносимо првине вештаства, од жита и од плодова лозе, ради евхаристијског освештања. У њему се воспоставља образ и подобје Божије у човеку, и у праведницима и у Свецима ми сагледавамо како се савшава обећано и очекивано "обожење" човека, и због тога се радујемо и благодаримо. У Светитељима Црква сагледава своје испуњење, види Царство Божије које је дошло у сили. И радује се њима као највећем од Божијих дарова човеку. То су њени удови, који су добрим подвигом достигли Христов покој и ушли у радост Господа свога. "Ми смо сви једно Тело, мада су неки удови светлији од других", говори Златоусти. Црква пре свега и нарочито помиње Богомајку - "корен ове Божанствене Жртве" - по човештву. У Евхаристији се ми причешћујемо Плоти која је од Ње рођена - у извесном смислу, и Њеном плоти; и кроз то тајанствено остаје њени синови, а она - Матера Цркве, као Мати Христа, Главе Цркве. "Реч је ова истинита", смело сведочи Преподобни Симеон Нови Богослов, "јер плот Господа јесте плот Богородице"... У Ваплоћењу Логоса сјединио се свет земаљски, људски, са светом горњим, анђелским, и у Литургији се ми молимо и појемо скупа са Небеским Силама, "ми који Херувиме тајанствено изображавамо" - хор човечански скупа са сабором анђелским... И приносимо и понављамо неућутну серафимску песму - "зато што је кроз Христа Црква Ангела и људи постала једна", објашњава Симеон Солунски. Анђелске силе саслужују земаљском тајнодејству "желећи да завире у тајну Цркве"... -Тако се у Евхаристији збијају и укрштају сви планови битија-космички, људски, серафимски. У њој се свет открива као истински козмос, једини и обједињени, сабрани и саборни. Мисао усходи ка почетку света и следи његову судбину. "Ти си нас привео из небитија у битије, и кад смо пали поново си нас подигао, и ниси престао да делаш све до год нас ниси узвео на Небо и даровао нам будуће Царство" - моли се Црква. И у Христу се за све открива пут "према пуноћи Царства".

У Евхаристији се сједињују почетак и крај, еванђелски спомени и апокалиптичка пророчанства - сва пунота Новог Завета. У Апокалипси је много литургијског - Гозба Агнеца. У литургијском чину већ пламсају боје будућег века. То је отпочело преображена света, отпочело васкрсење његово за живот вечни; и, обратно, може се рећи да ће **Васкрсење за живот и бити васељенска Евхаристија, Трпеза, окушање Живота**. "Зато је Господ наслађивање Светих у будућем животу и назвао Трпезом", објашњава Кавасила, "да би показао да тамо нема ничег већег од ове Трпезе". "И Исус најсавршенија Жртва", каже Симеон Солунски, "биће у средишту свих Светих Својих, за све мир и јединство, Свештеник и Свештенодејствовани, који све сједињава и који се са свима сједињује". У Евхаристији се предизображава испуњење или пунота Цркве, то савршено јединство човечанства, које чекамо и очекујемо у животу будућег века -мада ће оно тада бити умањено и ограничено зловољним противљењем твари... Евхаристија је предизображење и почетак васкрсења - по обећању Спаситељовом: "Онај који једе моје Тело и пије моју Крв, има живот вечни, и ја ћу га васкрснути у последњи дан" (Јн 6, 54). То је нада и залог васкрсења, "обручење будућег живота и царства". У Евхаристији ми додирујемо преображени свет, узлазимо на Небеса, дотичемо се будућег Живота. "Они који се причешћују те Крви", говорио је Златоусти, "стоје скупа са Ангелима, Архангелима и Вишњим Силама, обучени у Царску одежду Христову, имајући духовно оружје. Али ја овим не исказах оно највеће: "они се облаче у самога Цара"... То се савшава унутар емпиријског света, у историји; и скупа с тим, то је крај и укидање историје, победа над временем које раздваја и које протиче.

По тумачењу преподобног Максима, у Литургији је све лик будућег века и означава "крај овога света". С нарочитом снагом и смелашћу о томе је говорио Николај Кавасила. "Хлеб живота, Евхаристија, жив је и Сам, и због њега су живи и они којима се тај Хлеб даје... Хлеб живота само покреће храњенога, и мења га, и претвара га у Самога Себе... Када се у нас излива Христос и с нама сједињује Самога Себе, Он нас мења и преображава у Себе, као малу кап воде уливену у бескрајно море света. Када нас Христос приводи Трпези и даје да окусимо Његово Тело, Он свецело мења онога који је Тајну примио и преображава у сопствено својство: и прах, примивши царски вид, не бива више прах, но Тело Цара, од чега се не да замислити ништа блаженије... Боље захвата горе, и Божанствено овладава људским, као што Павле говори о васкрсењу: Смртно бива прождерано животом (уп 2. Кор. 5, 4)... То је последња Тајна. Не може се ићи даље, не може се додати веће"...

И тиме ми још снажније осећамо границу и јаз између преображеног и непреображеног, између свештеног и световног - оштру противречност између тишине највећег тајанства и неслоге света који нас окружује. У храму провејава тишина вечне љубави. А око храма бесни овосветско море, Црква још увек остаје тек острво у "узбурканом житејском мору". То је блистајуће лучезарно острво; и над њим сија и гори Божанствено Сунце љубави, Sol Salutatis. Но свет остаје без љубави и ван љубави; и као да не жели и не прима истинску љубав. И у души хришћанској јавља се горка подвојеност. У литургијском искуству присутан је патос ћутања, жеђ за тишином, жеђ усамљених созерцања. "Оставимо сада сваку земаљску бригу"... И у тој благој тајности (потајности) је истинска, вечна Истина. Пут према евхаристијској Чаши води кроз сурово самоиспитивање, кроз затварање самог себе насамо са својом савешћу, а пред лицем Божијим. И побожност настоји да светињу ограда од сујете овог света - "нећу рећи Тајну непријатељима Твојим"... Као на гори Преображења, у литургијском опиту је тако много божанствене светлости, да се човеку уопште не враћа, не одлази му се натраг у светску сујету. И заједно с тим, љубав не трпи да је неделатна: и патос сједињења и јединства сабрани у литургијском бденију, не може да се не излива у дела. Дела љубави продужавају богослужење, јер су и он својеврсно богослужење, служење и хвала Богу - Љубави. Зато се из Евхаристије отвара пут према животном подвигу, према искању мира за свет - "сачувај пуноћу Цркве Своје... Даруј мир свету Твоме"... с таквом прозбом ми излазимо "у миру" из храма, као што смо дужни да с миром улазимо у њега... с вољом да читав свет постане свет Божији, да сија извршењем свеблага воље Свеблаженог Бога. И служба мира постаје задатак за причасника Чаше мира. Неслоге не могу да не узнемиравају свет и да не рањавају срце хришћаниново - а нарочито сукоб света због Христа, сукоби хришћанског света,

раздељеност у евхаристијској трпези. У том раздору и раздвојености јесте тужна тајна, тајна човекове издаје и противљења. То је страшна тајна, јер се тиме цепа долама Господња, Тело Његово. Тај раздор побеђује само љубав, љубав Христова, која кроз нас дејствује Духом мира. Истина је кад кажемо да, колико год много чинили за "сједињење свих", то се увек покаже као мало. И пут у Цркву раздваја се на мноштво путева и завршава се иза историјског обзора (хоризонта историје), у невечерњем Царству будућег Века. Странствовање ће се окончати онда када дође Цар и открије се победа.

А до тада ће тужно звучати молитва Цркве о пуноћи. Онако како звучи од првих дана: "Као што је овај хлеб негда расејан по брдима, био сабран и постао једним Хлебом, сабери Цркву Своју од свих крајева земље у Царство Своје!"

Да дође Царство Твоје! Да буде воља Твоја, како на небу, тако и на земљи!

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu